

30 september 2020

Aan de leden en belangstellenden van Respondeo,

Beste mensen,

Het zijn wonderlijke tijden! Niet uniek, want pandemieën zijn er altijd geweest, maar de dingen die gebeuren zijn wel vreemd, lastig en regelmatig verbazingwekkend. We zijn terecht gekomen in een 1,5 meter samenleving. Fysiek contact is niet vanzelfsprekend meer. Thuiswerken is voor velen eerder regel dan uitzondering geworden en allerlei sectoren van de maatschappij zijn stil komen te liggen.

Ook voor onze vereniging heeft het Coronavirus grote gevolgen, want we kunnen niet meer zo makkelijk bij elkaar komen en dat maakt het contact lastig. Onze laatste bijeenkomst was herfst 2019 en het ziet er naar uit dat we dit hele jaar elkaar niet zullen zien. Dat neemt niet weg dat er veel andere manieren zijn om elkaar te treffen. We kunnen telefoneren, mailen, sms-en en app-en en natuurlijk beeldbellen. Dat hebben we als bestuur inmiddels al vier keer gedaan en daarbij zijn allerlei dingen voorbij gekomen. We hebben gesproken over de website, de podcast, de nieuwsbrief, de najaarsbijeenkomst (die we noodgedwongen moeten cancelen) en natuurlijk over de vraag hoe we als leden van Respondeo contact kunnen onderhouden. Met het oog hierop deze nieuwsbrief met een verhaal van Otto, ter gelegenheid van het overlijden van Eckart Wilkens. We sluiten bij (en af) met wat in normale tijden tijdens de ledenvergadering gedeeld wordt: het jaarverslag van Otto, een financieel overzicht van Jurgen, en de notulen van de ALV van 2019.

Dat is wat jullie in onderstaande nieuwsbrief kunnen aantreffen. Maar er is meer en daarvoor verwijs ik jullie graag naar de vernieuwde website (complimenten voor onze secretaris).

Tot slot: wens ik jullie namens het hele bestuur al het goede voor de tijden die komen!

Rudolf Kooiman

*Wer unter dem Schirm des Höchsten sitzt und
unter dem Schatten des Allmächtigen bleibt,
Der spricht zu dem Herrn: Meine Zuversicht
und meine Burg, mein Gott, auf den ich hoffe.*

Psalm 91, 1-2

Overlijden en afscheid van Eckart Wilkens

Bovenstaande woorden uit psalm 91 stonden op de rouwkaart van Eckart Wilkens. Hij overleed op 24 juli 2020 op de leeftijd van 78 jaar. De meeste leden van Respondeo zullen Eckart Wilkens kennen van zijn deelname in de conferentie in Gulpen en in activiteiten van het Rosenstock-Huessy huis in Haarlem, dat op zijn minst. Een aantal zal hem ook kennen van zijn deelname aan de bijeenkomsten van de Rosenstock-Huessy Gesellschaft in Duitsland en gedurende de afgelopen jaren als voorzitter en later lid van het bestuur van de Rosenstock-Huessy Gesellschaft. Nog weer anderen kennen hem van zijn vertalingen – ritmisch, met witregels – van geschriften van Rosenstock-Huessy. Deze naam is wel de rode draad in zijn

leven en dat terwijl hij niettemin heel breed en diep georiënteerd was en van huis uit musicus en componist.

Nu is zijn naam ingeschreven in het boek des levens als strofe in het gedicht en van het muziekstuk dat de Levende componeert uit mensenlevens. Ook vanuit Nederland, en vanuit Respondeo hebben wij hem waardig herdacht bij de begrafenis op 4 augustus 2020. Er waren dan ook veel verbindingen en persoonlijke betrekkingen op het niveau van bestuur en ook daarbuiten om. Voor veel mensen heeft Eckart Wilkens heel veel betekend. Ook vanuit Nederlandse zijde is dat opgetekend. Wilmy Verhage heeft een gedachtenis gehouden die afgedrukt is in de rondbrief van de Gesellschaft. Jarenlang heeft Wilmy Verhage met Eckart Wilkens opgetrokken in het bestuur van de Duitse Gesellschaft. In de genoemde rondbrief heeft ook Otto Kroesen een bijdrage geschreven over de wijze waarop Eckart Wilkens aan vorming – misschien moeten we zeggen ont-vorming want tenslotte gaat het om uitbreiding van het menselijk repertoire – bijdroeg. De Nederlandse versie daarvan heeft ook zijn weg gevonden naar de website van Respondeo.

Ook als bestuur betuigen wij medeleven met zijn vrouw, kinderen, kleinkinderen, familieleden. In dankbaarheid.

Namens het bestuur, Otto Kroesen

Verslag van het bestuur over het jaar 2019 - 2020

Over vereniging en bestuur

De Vereniging Respondeo telde 28 leden op 1 januari 2020.

Anders dan gebruikelijk loopt dit verslag niet van ledenvergadering tot ledenvergadering, maar van begin 2019 tot september 2020, het moment van schrijven. Door de Coronacrisis heeft de ledenvergadering van voorjaar 2020 niet kunnen plaatsvinden. Het huidige verslag heeft de bedoeling de leden in ieder geval op de hoogte te brengen door jaarrekening en jaarverslag via de nieuwsbrief te delen.

Het bestuur bestond aan het begin van het verslagjaar uit Greet Oosterbroek, Jürgen Müller (penningmeester), Egbert Schroten (secretaris) en Otto Kroesen (voorzitter). Het bestuur vergaderde in het verslagjaar 2019 op 19 januari, 6 april, 25 mei, 20 juli, 26 oktober en in 2020 op 15 februari, 9 mei, 13 juni, 20 augustus.

Er zijn twee openbare bijeenkomsten georganiseerd: De voorjaarsbijeenkomst op 25 mei en de gezamenlijke bijeenkomst met de Girardkring op 21 september.

De voorjaarsbijeenkomst op 25 mei in Twello had als thema *Bestaat er een Christelijk Tijdperk?* Er waren 15 deelnemers: 13 leden plus een nieuw lid, en een belangstellende. We hebben de slothoofdstukken van “de Vrucht der Lippen” hardop voorgelezen. Er ontstond een mooi gesprek. Er is duidelijk behoefte aan deze vorm van studiedag die een intiem karakter heeft en minder op de trom slaat voor buitenstaanders. Het laatste uur van deze bijeenkomst werd de Algemene Ledenvergadering gehouden. Greet Oosterbroek zwaaide af als bestuurslid en werd in de bloemen gezet. Het bestuur ziet geen noodzaak om direct een opvolg(st)er aan te stellen. De notulen van deze ALV zijn in deze nieuwsbrief opgenomen (identiek aan wat op 18 november 2019 per e-mail aan de leden is gestuurd). Formeel moeten ze op een ALV goedgekeurd worden en zijn daarom (nog steeds) voorlopig.

Het seculiere experiment; over westerse waarden in radicale tijden. Op 21 september 2019 is met de Girardkring een gezamenlijke bijeenkomst gehouden in de Dominicuskerk in

Amsterdam. Spreker was Hans Boutellier, wetenschappelijk directeur van het Verwey-Jonkerinstituut. De bijeenkomst was met ongeveer 25 deelnemers goed bezocht, de helft vanuit Respondeo-kringen. De spreker werd stevig aan de tand gevoeld, er ontstond een levendige discussie met inbreng van diverse kanten.

De voorjaarsbijeenkomst 2020 zou een vervolg zijn op die van 21 september 2019. Deze is door het bestuur voorbereid, en zou op 9 mei 2020 in Twello plaatsvinden. Het thema zoals gepland was *De moderne mens van Charles Taylor*. De bijeenkomst was gepland als een themadag met in de namiddag de jaarlijkse ledenvergadering. Door de Coronacrisis heeft de bijeenkomst geen doorgang kunnen vinden. Ook bijeenkomen met digitale middelen bleek voor onze leden geen succesvolle formule. Het bestuur heeft daarom initiatief genomen tot een digitale nieuwsbrief met daarin de stand van zaken binnen Respondeo en materiaal gericht op het thema (Taylor). Deze eerste editie is op 23 mei 2020 per e-mail gestuurd aan leden en belangstellenden. Er zijn enkele reacties op gekomen, maar onvoldoende om een discussie op afstand te voeren rond het thema.

Wat ons bezighield

Communicatie: Naarmate de leer van taal, geschiedenis en maatschappij van Rosenstock-Huussy relevanter worden lijkt zijn werk meer in de vergetelheid te raken. Meestal is dan een herontdekking nabij. Bovendien is er sprake van een naamloze doorwerking van zijn vernieuwingen in veel opzichten. Bij het ouder worden van de leden van Respondeo en helemaal in de tijd van Coronacrisis die het niet mogelijk maakt bij elkaar te komen, worden andere middelen voor communicatie belangrijker. Het bestuur probeert daar het nodige aan te doen. Een WhatsApp groep voor de leden mocht niet veel aanhang vinden. Kennelijk niet het geschikte middel? Ook is de website up-to-date gebracht (Respondeo.nl) zodat deze beter meebeweegt met kleinere beeldschermen. Om onze vindbaarheid in zoekmachines hoog te houden is de oude site niet geheel uit de lucht. Je wordt automatisch doorverwezen. Als je *bookmarks* gebruikt voor onze site moet je deze dus vernieuwen om direct op de vernieuwde website te komen. In de toekomst zal het bestuur meer focus hebben op digitale communicatie, zoals ook met deze nieuwsbrief.

Podcast: als deel daarvan is een experiment uitgevoerd met het maken van een podcast. Er is een podcast afgerond en het tweede is een bewerking. Kurt Kooiman en Freek Schröder zijn twee studenten in journalistiek en geschiedenis en zij hebben een aantal leden bezocht en de eerste podcast afgerond. De podcasts zullen op de website en op andere daartoe geëigende media geplaatst gaan worden.

Wat het bestuur ook heeft beziggehouden is de receptie van het werk van Rosenstock-Huussy in binnen- en buitenland. De bekende historicus Tom Holland heeft een boek onder de titel *Heerschappij* gepubliceerd dat indirect veel lessen getrokken heeft (en nog meer zou kunnen trekken, dat wel) van de benadering van Rosenstock-Huussy. Het bestaan van een christelijk tijdperk heeft in dit werk voor het eerst opnieuw historisch legitimiteit verworven, in een situatie waarin in het algemeen sedert het werk van *Spengler* de christelijke stem uit de geschiedenis weggeschreven wordt. Een aantal leden van Respondeo en een aantal mensen van buiten Respondeo hebben samen dit werk gelezen onder leiding van Otto Kroesen. Ook een vermelding verdient in dit kader de werkgroep die Wim van der Schee, lid van Respondeo georganiseerd heeft rond de evangeliën, in de plaats waar hij woonachtig is, Apeldoorn.

*Delft, 29 augustus 2020
Otto Kroesen, voorzitter*

Jaarrekening 2019

Vereniging Respondeo

Veeningen 24

7924 PJ Veeningen

KvK: 30175837

Triodosbank, rekening nr. 19.84.20.757 ten name van
Vereniging Respondeo.

Penningmeester: Jürgen Müller

Overzicht

inkomsten

boeken	€ 45,15
contributie	€ 435,00
gift	€ 10,00
voorjaarsbijeenkomst	€ 180,00
totaal	€ 670,15

uitgaven

Internet hosting	€ 86,22
boeken distributie	€ 30,00
boeken weg bij RHH	€ 130,89
voorjaarsbijeenkomst	€ 58,91
kosten rekening	€ 111,57
totaal	€ 417,59

saldo

inkomsten	€ 670,15
uitgaven	-€ 417,59
	€ 252,56

banksaldo

Beginsaldo	01/01/2019	-€ 5.577,44
Eindsaldo	31/12/2019	€ 5.830,00
		€ 252,56

VERENIGING RESPONDEO

Notulen van de Jaarvergadering van de Vereniging Respondeo op 25 mei **2019** in gebouw Irene, Dorpsstraat 8, Twello.

Aanwezig: Marlouk Alders, Janneke van Damme, Jan Kroesen, Agnes Lieverse, Lise en

Gerda van der Molen, Aart Oosterbroek, Wim van der Schee, Wilmy Verhage, Michiel

Kroesen (belangstellende), Dicky Rentier (aspirant-lid), Otto Kroesen (voorzitter), Juergen Mueller (penningmeester), Greet Oosterbroek (aftredend bestuurslid), Egbert Schrotten (secretaris en notulist).

Afgemeld: Truus de Boer, Nico Groenewoud, Wouke Lam, Rudolf Kooiman, Willy Stoppelenburg.

1. Otto heet iedereen **welkom**, afmeldingen worden genoemd. De agenda wordt zonder wijzigingen vastgesteld.
2. De **notulen** van de ALV 9 juni 2018 worden goedgekeurd.
3. Otto leest het **jaarverslag** voor.

Reactie met betrekking tot boeken: op de Amerikaanse website staan veel boeken digitaal die gedownload kunnen worden, hierbij zijn ook Nederlandstalige boeken. Lise heeft ook materiaal dat bij het archief past. Eckart Wilkens heeft een aantal Duitstalige teksten van Rosenstock gedigitaliseerd en bewerkt. Informatie hierover via onze zustervereniging RH- Gesellschaft.

Wim vraagt waarom gekozen is voor samenwerking met de Girard-kring. Otto geeft aan dat dit deels toeval is: na een serie over burgerschap werd een nieuw thema gezocht waarbij we bij Girard een goed onderwerp vonden. De gezamenlijke studiedag met de Girardkring (op 10 feb 2018) is goed bevallen en we zijn nu bezig samen een volgende studiedag te organiseren. Hierbij zal Hans Boutellier uitgenodigd worden als spreker (mogelijk op 10 september 2019).

Wim vindt dat de activiteiten erg bespiegelend, weinig concreet zijn, en vraagt of ons beleid niet meer gericht moet zijn op concrete onderwerpen, meer aandacht voor het bereiken van nieuwe belangstellenden. Hij noemt de moeizame publiciteit rond het boekje "als Hitler valt". Egbert geeft aan dat maar heel weinig mensen van buiten gekomen zijn naar de vele bijeenkomsten die gericht waren voor breder publiek. De laatste bijeenkomsten met close-reading doen recht aan het feit dat vooral eigen leden deelnemen, hier is ruimte om lief en leed, persoonlijke verhalen te delen. Jan brengt in dat het moeilijk is om wervend te zijn, dat voor het blad Interim die eigen bijeenkomsten lastig zijn als voeding voor artikelen.

Wim oppert om toch te proberen met technische hulpmiddelen (sociale media) te gaan werken. Zelf gaat hij een leeskring opstarten (Apeldoorn). Hij vraagt zich af of de lat voor Interim niet te hoog gelegd wordt, is een vast ritme met dan maar minder niet beter? Jan geeft aan dat hier de keus speelt tussen ledenblad en een leeswaardig medium voor een bredere doelgroep. Marlouk voegt toe dat een medium voor mededelingen ook belangrijk is om ons groepsgevoel te versterken.

4. Juergen presenteert het **financiële jaarverslag**. Opmerkingen: de cursus in Delft (februari 2018) is als een aparte activiteit, buiten de boeken van onze vereniging gehouden. Met "Actie v/d Schee" wordt bedoeld het initiatief van Wim en Marlouk om "Als Hitler valt" onder de aandacht van middelbare scholen te brengen. De kas is gecontroleerd en goed bevonden door de kascommissie (Wilmy). De vergadering keurt de jaarrekening over 2018 goed en bedankt Juergen en Wilmy. Wilmy zal komend jaar wederom de kas controleren.
5. **Bestuurssamenstelling** verandert: De termijn van Greet Oosterbroek loopt af en zij vindt het genoeg. Het bestuur heeft besloten dat 4 leden voldoende is, maar dat er wel gezocht gaat worden naar kandidaten voor de toekomstige vernieuwing van het bestuur. Otto bedankt Greet voor haar inbreng, Greet zei niet veel, maar ze had een goede invloed op de vergaderingen: door de heerlijke soep, maar vooral de sfeer dat er vrijuit gesproken kon worden. Greet antwoordt dat Bas al vond dat vrouwen niet teveel moesten zeggen.
6. **Mededelingen** en activiteiten van leden, tevens **rondvraag**:
Agnes bedankt voor het inzicht in de betekenis van de titel dat ze bij het leesprogramma deze morgen kreeg.

Wim roept op meer praktische activiteiten te ontplooiën, het bestuur zou dit moeten faciliteren. Hij biedt aan te willen helpen bij het opzetten en uitvoeren van dergelijke activiteiten. Hij roept het bestuur op meer slagkracht te ontwikkelen. Bij de reacties hierop valt de slogan "verbinding en voortzetting".
7. Vergadering wordt **besloten** om 15:45

Veeningen, 19 oktober 2019